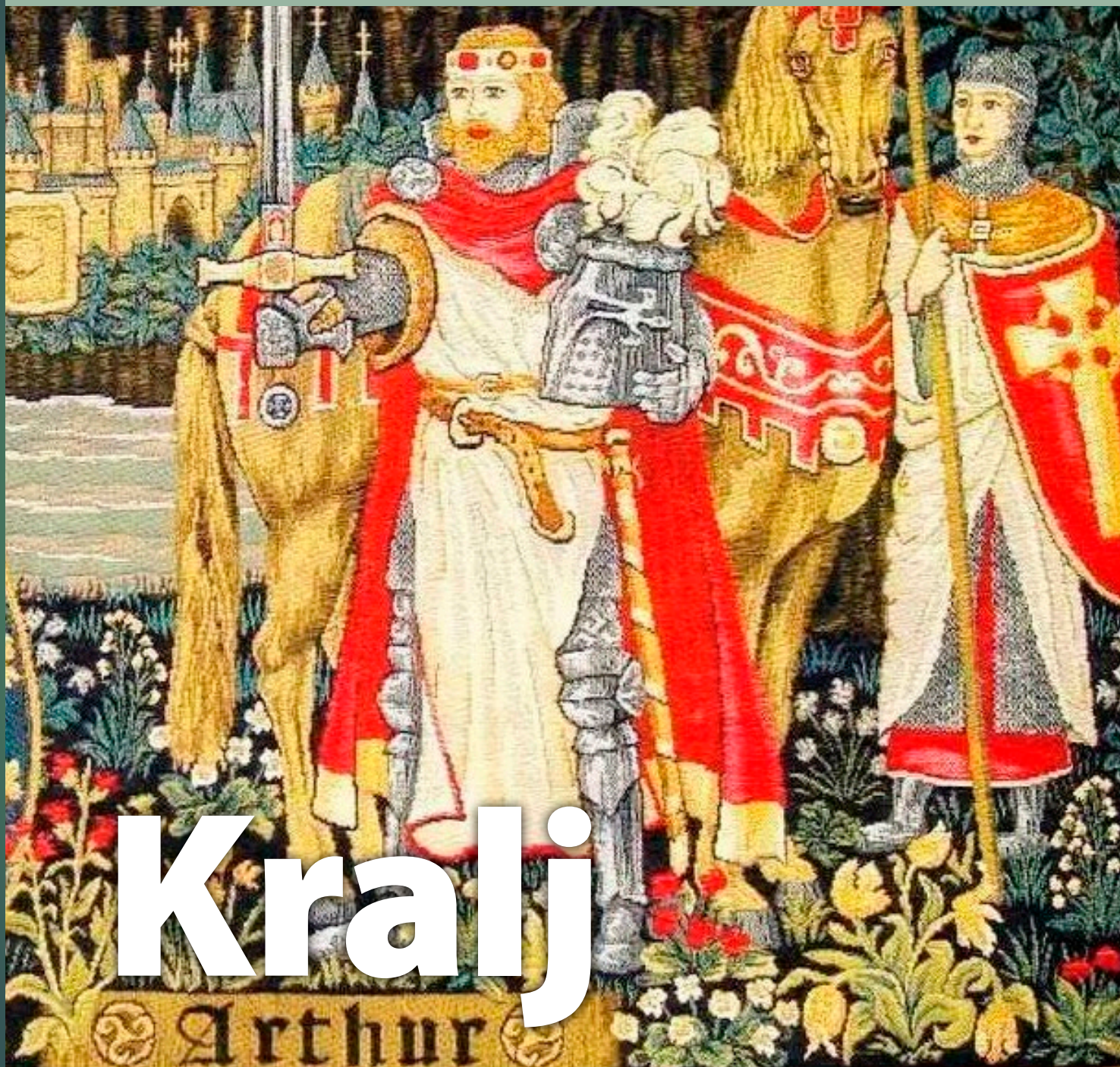

NOVA AKROPOLA

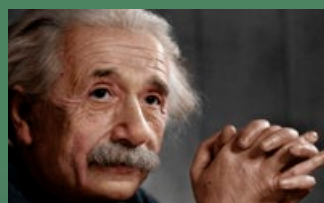
ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

**UMIJEĆE
KOMUNIKACIJE**

**SURADNJA –
NOVI OBLIK RADA**

ALBERT EINSTEIN

EPIGENETIKA

4

NOVA AKROPOLA

ZA BOLJEG ČOVJEKA I BOLJI SVIJET

02 | 2018. WWW.NOVA-AKROPOLA.COM

Sadržaj

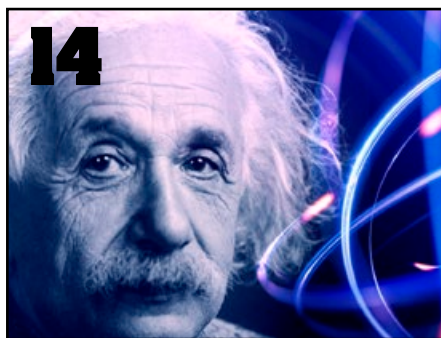
9

12

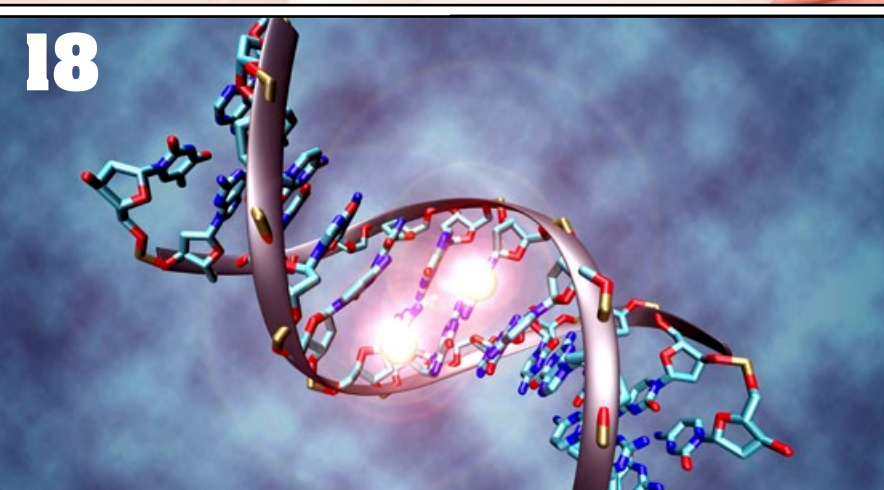
14

16

18

4 LEGENDA O KRALJU ARTHURU

Andrija Jončić

9 SIMBOLIZAM MAČA

Erik Škara

12 UMIJEĆE KOMUNIKACIJE

Marta Marić

14 Albert Einstein – O RELIGIJI I BOGU

16 SURADNJA – NOVI OBLIK RADA

Lucia Prade

18 ODREĐUJU LI GENI NAŠU SUDBINU?

Sofija Stepanovska

Impresum:

Glavni urednik: Andrija Jončić

Izvršna urednica: Nataša Žaja

Urednici rubrika: Luka Marić, Dijana Kotarac,
Sofija Stepanovska, Anastazija Pulja, Marta Mihčić

Lektura: Ana Handal, Vesna Bosnar

Tehničko uredništvo:

Svjetlana Pokrajac, Matija Prević

ISSN 1849-6237

Izdavač:

NOVA AKROPOLA - kulturna udruga

Ilica 36, 10000 Zagreb

Tel: 01/481 2222

web: www.nova-akropola.hr

e-mail: info@nova-akropola.com

Ono što čovjek ostvaruje posljedica je vrijednosti koje pokreću njegovo djelovanje. Svjesno vrednovanje onoga što ulazi u naš život potvrda je inteligentnog načina života.

Premda pojam *vrijednost* može izgledati apstraktno, ipak vrijednosti postoje u svakom društvu te iznimno utječu na psihologiju i ponašanje ljudi. Vrijednosti neciviliziranog čovjeka uvelike se razlikuju od onih u društvima u kojima postoje razvijene obrazovne i kulturne institucije.

Vrijednosti koje pokreću određeno društvo mogu se vidjeti iz načina života. Gledajući današnji svijet, više je nego očito da postoji opća potreba za temeljitom obnovom vrijednosti, onoga u što se vjeruje i što se najviše poštuje. Postoji potreba za slobodom, istinom, dostojanstvom i pravdom. Međutim, zbog napadnog marketinga koji propagira izvanjske vrijednosti, teško je prepoznati prave vrijednosti i zadržati vlastite kriterije.

Sreća čitave ljudske zajednice ključna je vrijednost koja bi trebala pokretati svakog čovjeka, ali zbog površnog i otuđenog načina života ona pada u zaborav. Stanje u svijetu i opasnost od sukoba koji bi mogli biti gori od onih u dvadesetom stoljeću, pozivaju nas na razmišljanje o vrijednostima koje su važne i koje bi trebali nastojati očuvati. Povijest nas istovremeno uči kako je upravo gubitak humanih vrijednosti koje su pokretale antički svijet, bio jedan od ključnih uzroka njegova propadanja. Trebalo je oko tisuću godina da srednjovjekovni čovjek ponovno probudi vlastito dostojanstvo te kroz humanizam i renesansu zadobije novi smisao života.

Viteški ideal i obnovljene kulturne vrijednosti antičkog svijeta dali su značajan poticaj nastanku novovjekovne civilizacije. No, današnjem društvu ponovno je potreban poticaj koji će vratiti značenje humanih vrijednosti ili, kako je to bilo navedeno u mitu o kralju Arthuru, vratiti pravdu i mir u svijetu. 🏰

Uredništvo

LEGENDA O KRALJU ARTHURU

Andrija Jončić

Ovo je legenda koja je najviše zaokupljala pažnju čovjeka naše zapadne civilizacije. Ona je dominantni novovjekovni mit koji je poslužio kao temeljni obrazac kulturne socijalizacije europskog društva. U proteklih osam stoljeća napisano je mnogo verzija i komentara o kralju Arthuru i vitezovima Okruglog stola, a prilagodbe tog mita još su uvijek ukorijenjene u usmenoj predaji većine europskih naroda. Mnogi su gradovi imali vlastiti prikaz te legende i u njima se govori o kralju ili velikom vitezovima koji je usnuo sa svojom družbom.

Bitno obilježje arturovskog mita nije samo arhetipski prikaz nečega što se zbilo u prošlosti, nego to što sadržaj mita traje do onog trenutka u budućnosti kada će se *kralj Arthur i njegovi vitezovi ponovno probuditi i vratiti mir i pravdu na zemlju.*

Nastanak mita

Bez obzira na povijesne činjenice koje govore o stvarnom postojanju britanskog vođe Arthura u V. stoljeću, fragmenti Arthurova mita javljaju se pojavom viteštva u srednjem vijeku.

Naime, pisane fragmente mita pronalazimo tek krajem XI. stoljeća kao odgovor na duhovna traženja ljudi u tadašnjoj Europi.

Približavanjem tisućite godine nakon Krista naglo je porastao strah od kraja svijeta. Taj fenomen povezan je s hebrejskom tradicijom o dolasku Antikrista i novog Mesije. *Jedan kralj, jedna*

zemlja - bilo je geslo koje se tada uzvikivalo. Štoviše, uslijedile su i neke prirodne nepogode: epidemija, glad i zlokobni predznaci poput pojave kometa i pomrčina Sunca... Stvorena je klima pesimizma i katastrofizma koja je skoro paralizirala gospodarstvo XI. stoljeća.

Kada je prošla 1033. godina (tisuću godina nakon Kristove smrti), jenjava kolektivni strah i pokora. Europa je tek tada započela razvijati svoju vlastitu civilizaciju razvojem gospodarstva, religijskih i političkih aktivnosti te umjetnosti i znanosti. U Njemačkoj, Francuskoj i Engleskoj centralizirala se vlast uspostavom sustava lokalne administracije koji je imao zadaću održavati zakon kralja. Stvaranjem takve snažne vlasti riješio se problem feudalne anarhije, povećao se srednji stalež i uslijedio je razvitak gradova.

U to vrijeme organiziraju se brojne skupine idealista koje, iako propadaju, dugoročno uzrokuju promjene u Crkvi i društvu. Pomoću simbola kralja Arthura, vitezova Okruglog stola i Svetog grala, oni kanaliziraju svoje težnje. U početku pomoću tih simbola traže spas i bijeg od teške stvarnosti, a kasnije u njima pronalaze nešto radi čega vrijedi živjeti i boriti se. Tako nastaju viteški redovi i duhovno viteštvo.

S druge strane, početak srednjovjekovnog viteštva povezan je s pojavom ratnika konjanika, posebno u Francuskoj krajem X. stoljeća kada konjanici postaju najvažnije vojno tijelo. Vitezovi konjanici nastaju zbog potrebe plemstva i Crkve za obranom od neprijatelja ili od pljačkaških i drumskih razbojnika. Crkvi sve više odgovara takav tip ratnika koji se prilagođava kršćanskom duhu: borbi protiv nepravde i nevjere. Iz krila Crkve proizlaze slavni pisci arturovskog mita poput

Roberta de Borona krajem XII. stoljeća.

Viteštvo poprima europske razmjere i od XII. stoljeća postaje oblikom socijalnog, moralnog i religijskog kodeksa ponašanja, s posebnim naglaskom na vrline hrabrosti, častnosti i služenja.

Stapanjem dvaju različitih moralnih shvaćanja nastala je viteška etika. S jedne strane viteštvo je bilo *Militia Christi*, posrednik između božanskih snaga i ljudi, a s druge je strane poprimilo utjecaj dvorske etike u kojoj je herojski napor viteza bio inspiriran ljubavlju prema njegovoj dami. Etički gledano, dama je bila personifikacija duše viteza, a ljubav o kojoj se ovdje govori odnosi se na ono što nazivamo platonska ljubav.

Usporedno s pojavom te socijalne strukture, priče o kralju Arthuru, vitezovima Okruglog stola i Svetom gralu pojavile su se u pisanom obliku i nadahnjivale su ideal srednjovjekovnog viteštva. Do XI. stoljeća legenda o Arthuru prenosila se usmenom predajom, a u XII. i XIII. stoljeću napisane su najvažnije priče arturovskog mita. One su više ili manje kršćanske adaptacije keltskih i germanskih legendi i mitova, pa nam tako prenose tisućljetna učenja zaodjenuta karakteristikama vremena u kojem su nastale.

U kršćanstvu Arthur je bio branitelj vjere, kralj koji se suprotstavlja snagama zla. Međutim, viteški ideal, iako je kršćanski, nadilazio je stroge vjerske okvire i izražavao je svjetovni, kulturni i duboko etički karakter. Po uzoru na Arthurov *Camelot*, europski kraljevski dvorovi bili su mjesto gdje se oblikovao taj ideal. Svi poznati pisci koji su prenosili taj mit, bili su pod zaštitom plemstva ili kraljeva.

Kratak sadržaj legende

Engleski vitez Uther zaljubio se u lijepu gospu imenom Ygerna, ženu Gorloisa, vojvode od Cornwalla. Pomoću Merlinove magije Uther se načini nalik na Gorloisa i tako biva začet Arthur. U isto vrijeme Gorlois pogiba u boju, što omogućava Utheru oženiti se Ygernom. Za protuuslugu Merlinu, Uther mu je obećao povjeriti dijete kad se rodi. Nedugo po rođenju Merlin odvodi Arthura i njegovo podizanje povjerava časnom vitez Hectoru.

Nakon Utherove smrti, ne bi li spriječio razdor u kraljevstvu i doveo Arthura na prijestolje, Merlin polaže kamenu kocku s nakovnjem u koji je bio zaboden mač. Na balčaku mača bile su zlatnim slovima urezane ove riječi:

Tko god izvuče ovaj mač iz ovog kamena i ovog nakovnja, taj je pravi kralj cijele Engleske.

Započela je gužva oko izvlačenja mača jer su mnogi ambiciozni plemići priželjkivali engleski tron. Međutim, ni jedan od njih nije uspio izvući mač. Tuda je gotovo slučajno prolazio Arthur i izvukao mač.

Izvukao ga je bez ikakva napora te ga odnio svom bratu Kayu kojem je mač trebao za turnir. Kay je odmah prepoznao mač i zahtijevao prijestolje Engleske. Prozrevši Kayevu lukavštinu, sir Hector konačno iz njega izvuče istinu. Mač je ponovno bio uglavljen u kamen i Arthur ga je kao dokaz lako izvukao pred svima, čak i nekoliko puta...

Mač u kamenu

Excalibur, Arthurov mač koji je on izvukao iz kamena i nakovnja, služio je kao iskušenje kraljevske sposobnosti. Prije nego postane kraljem naroda, vladar ljudi, pravi kralj, prvo mora biti gospodarem i vladarem nad samim sobom. Prije nego pokuša uvesti red i pravednost u svoje kraljevstvo, mora ih učvrstiti unutar sebe.

Stoga je mač u kamenu simbol čovjekova stanja: duha zatvorenog u materiju, duše kao zatvorenika i roba fizičkih, emocionalnih i mentalnih želja i strasti. Taj nam simbol govori da većina ljudi nije slobodna ponašati se onako kako bi zaista htjela.

Arthur je onaj koji je postigao slobodu, pobijedio svoju nižu prirodu koja je njegov duh vezala uz nagone tijela. Izvukao je mač iz kamena, što znači da je vlastitu volju oslobodio vlasti svojih sebičnih nakana. Na taj je način bio sposoban vladati sobom, što je osnovni preduvjet mudrog i pravednog vladanja.

Okrugli stol

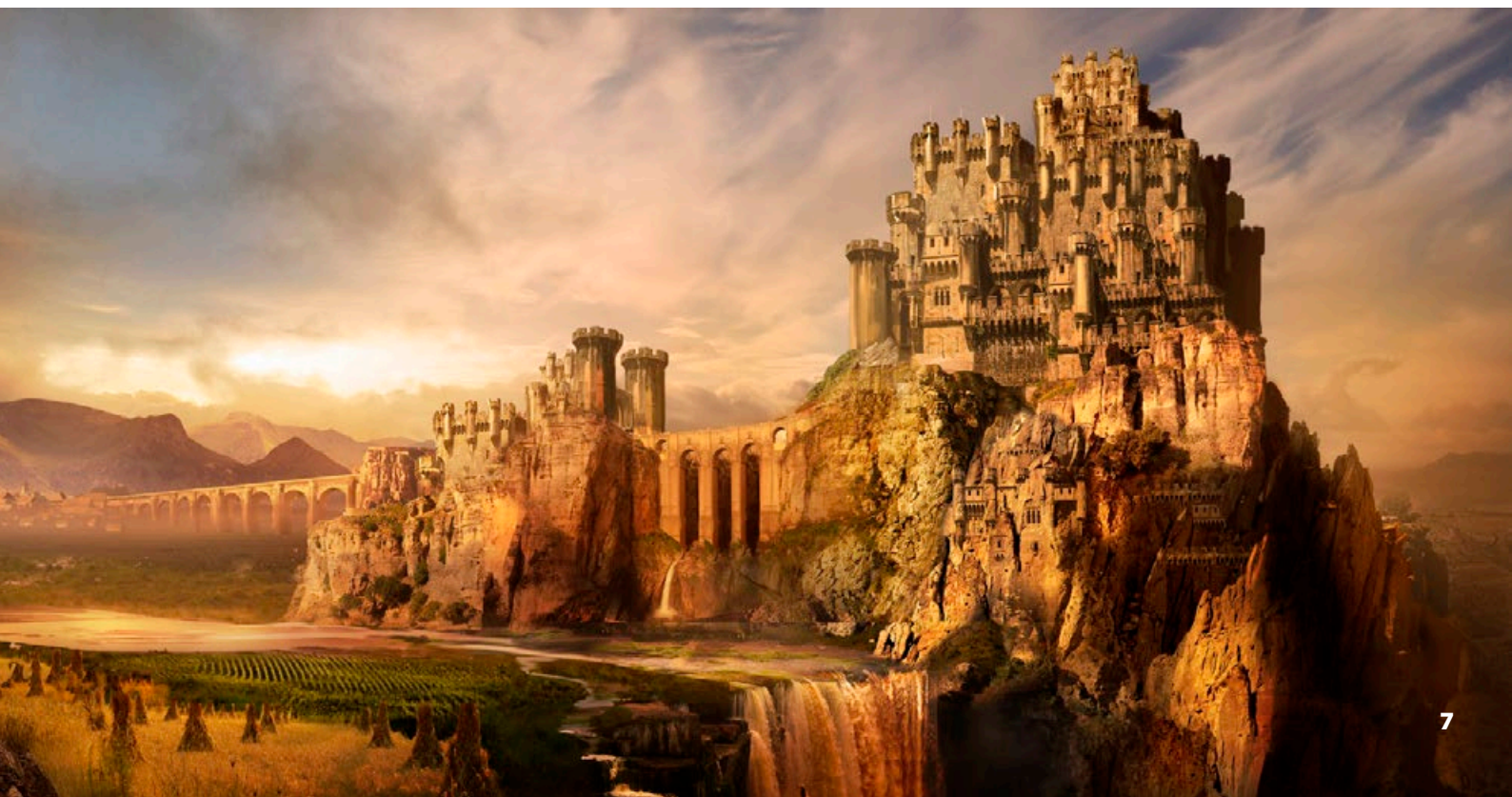
Središnji simbol arturovskog mita je *Okrugli stol* koji predstavlja način ostvarenja viteškog ideala, a Arthur i njegovi vitezovi arhetipski su primjer tih mogućnosti unutar čovječanstva. Okrugli stol koji je izrezbario Merlin, svojim izazovnim postojanjem posjeduje sposobnost transformiranja ljudi, pretvara olovo mana u zlato viteških vrlina čovjeka koji se tako usavršava. On ima moć realizacije ideala stvaranjem kriterija, zdra-

vog osjećaja srama i odgovornosti. Tako budi inspiraciju koja ljude usmjerava plemenitom djelovanju i koja ih uzdiže do razine na kojoj se nalaze oni koji su ideal postigli.

Okrugli stol simbol je *božanskog reda* ili časnog uređenja međuljudskih odnosa, poput onog između nebeskih tijela, koji odražava *harmoniju sfera*, odnosno skladno uređen svemir. Stol je okrugao poput univerzuma i predstavlja jedinstvo vitezova koji se nalaze oko njega.

Prema istoj je analogiji Okrugli stol simbol prirodne hijerarhije vrijednosti koja potencijalno postoji unutar svakog čovjeka: Arthur je vladajući princip, duh, a vitezovi su niži elementi koji bivaju suptilizirani i transformirani (fizičke, emocionalne i mentalne razine) te u suradnji s duhom donose pravednost i red duši. U trenutku kada Arthur postaje kraljem, oko sebe okuplja najbolje vitezove i oni se zajednički bore protiv pobunjeničkih i sebičnih baruna te ih pobjeđuju nakon mnogih borbi. To je simbol bitke koja čeka svakoga od nas. Dok nema kralja, sebični elementi grabe svoju priliku i uzrokuju kaotično stanje. Oni objavljuju rat ne samo duhu, nego se izazivaju i međusobno, tako da ni oni sami nisu u skladu. Potreban mir duše može donijeti jedino kralj, ali ne onaj koji je izabran među pohlepnim barunima, već pravi kralj, prirodni kralj, jedini koji je sposoban izvući mač iz kamena. Arthur, budući kralj u svakome od nas, čeka svoj poziv na bitku, početak nutarnje borbe kako bi naposljetku pravda, mir i red zamijenili nepravdu, mržnju i anarhiju.

Ideal viteštva

Dakle, ideal viteštva je ideal Okruglog stola, bilo to u individualnom ili socijalnom ključu. Stoga, u srednjem vijeku to nije bilo samo nošenje oklopa i oružja, niti povremeni sukobi na turnirima. To je bio tek vanjski izraz, stvaran prikaz ili izmišljen iz pedagoških razloga i specifično obilježje tadašnje Europe.

Ono što je bilo važno jest duh viteštva, stanje svijesti i nutarnje borbenosti. Pravi je vitez u sebi objedinjavao vrline ratnika i mistika. Ali, to se nije odnosilo na ono što danas nazivamo ratom i misticismom, nego na prije spomenutu nutarnju borbu, plemenito djelovanje i etičku težnju za ostvarenjem viteškog ideala. U Arthurovom mitu, vrhunsko ostvarenje viteškog ideala simbolički se prikazuje potragom za Svetim gralom.

Kada je Okrugli stol dosegao svoj cilj uspostavljanja pravde na zemlji, Arthuru i njegovim vitezovima prikazala se vizija Svetog grala. Između ostalog, kaže se da je to kalež u kojem je Josip iz Arimateje donio *Kristovu krv* u Britaniju. U keltskoj mitologiji nalazimo nešto vrlo slično, takozvani *kotao izobilja* koji može nasititi najgladnijeg i najžednijeg čovjeka. Očito je da i kotao i kalež sadrže isto – *vode vječnog života*.

Od svih vitezova koji su tragali za Gralom, samo ga je jedan potpuno vidio. To je Galahad, vitez čista srca. Kaže se da je samo onome koji je postao tako čist kao što su vode vječnog života, dopušteno okusiti ih. Potpuna vizija Svetog grala predstavlja posljednju etapu u ljudskoj evoluciji i jednom kada je postigao savršen-

stvo, Galahad nema više što postići na zemlji. Zbog toga, na svoje vlastito traženje ubrzo umire.

Okrugli stol se nakon toga raspada jer je postigao svoj cilj. Krug je zatvoren. Kralj Arthur teško je ranjen u posljednjoj bitci protiv izdajničkog viteza Mordreda i biva čamcem odveden na magični otok Avalon gdje će mu rane biti zaliječene. No prije nego što je Arthur otplovio, obećao je da će se ponovno vratiti kada će još jednom biti ponovljen isti ciklus. Pojavit će se još jedan Galahad, a možda i više njih, koji će dostići potpunu viziju Svetog grala. Ti će se ciklusi nastavljati dalje, sve dok svaki čovjek ne postigne isto savršenstvo kao kralj Arthur i vitez Galahad. Sve do tada kralj Arthur će poput Sunca izlaziti i zalaziti do trenutka kada ljudi više ne budu trebali njegovo svjetlo.

Drugim riječima rečeno, ovaj nam mit prenosi učenje o vladavini duha nad materijom. Iako se snaga duha i materije ciklično izmjenjuju, uvijek će se s povratkom *Arthura i njegovih vitezova* uspostavljati ispravan poredak svijeta, kada će snaga ljudskog duha nadjačati snagu materije omogućivši tako napredak čovječanstva na evolucijskoj stazi prikupljanja iskustava.

Nažalost, ovaj se mit danas uglavnom koristi za zabavu djece i romantičnu dokolicu. Zaboravilo se u kojoj je mjeri bio inspiracija i ideal ljudima kasnog srednjeg vijeka koji su postavili temelje moderne civilizacije. Ali, najvažnije, zaboravilo se da Arthur spava u svakome od nas i da prije nego što pokušamo uspostaviti pravdu i mir u ovom svijetu, moramo ih uspostaviti u sebi. 🏰

SIMBOLIZAM MAČA

Erik Škara

Mač je oduvijek bio simbol ratništva. Većina ratnika nije se odvajala od njega ni kada su odlazili na drugi svijet. Vjerovali su da će im tamo služiti u društvu bogova i heroja.

Tvrđi čelik oštrice mača simbolizira nepobjedivi duh i nepovredivost svetog. Mač predstavlja Božju riječ, munju i neumoljivu pravdu. Vezan je uz izravno "spuštanje" duha u javni svijet te predstavlja volju i manifestaciju univerzalnog zakona na zemlji. Ratnik pomoću mača provodi tu volju čuvajući zakon.

Njegov sjaj, čistoća i moć poistovjećivali su se s karakterom njegova vlasnika. Smatralo se da mač kao

simbol vrline hrabrosti i snage ratnika učvršćuje njegovu odlučnost i čuva ga od bilo kakvih neplemenitih djela. Mač izručen neprijatelju označavao je predaju, a posrnulom ratniku bio bi oduzet i prelomljen.

Slomljeni ili zakopani mač u srednjovjekovnim legendama simbolizira naslijeđe koje treba ponovno osvojiti i oživjeti.

Nekada su mitski mačevi slavnih heroja imali svoja imena, "svoj život" i svoju moć. Najpoznatiji su: *Excalibur* – mač kralja Arthura, *Balmung* – čuveni mač iz nordijske mitologije i japanski mač *Kusanagi*.

Excalibur, u prijevodu *iznad karaktera*, simbolizira svijest koja je iznad prolaznosti ovoga svijeta, svijest koja vidi cjelinu. *Excalibur* predstavlja duh koji je zarobljen u kamenu, a kamen predstavlja materiju. Arthur je potvrđen kao kralj izvlačenjem mača iz kamena jer je dokazao da je sposoban vladati sobom, što je preduvjet za vladanje drugima.

Balmung je mač koji je prema nordijskoj mitologiji iskovan na zahtjev vrhovnog boga Odina. Bio je iznimne čvrstoće i posjedovao je moći. Odin ga je zabio u drvo potpornja kraljevske palače Volsunga i rekao da ga može izvući samo onaj koji je predodređen da bude provoditelj njegove volje na zemlji. Sigmund je bio jedan od devet prinčeva koji je pokušao i jedini koji je uspio izvući mač. Odin ga zatim iskušava tako da se prurušen u prosjaka bori s njim, lomi mu mač i ubija ga. Sigmundov sin Siegfried kasnije će dobiti krhotine Balmunga i uspjeh će ga ponovno iskovati. I on će se sukobiti s Odinom, ali će ga pobijediti slomivši mu štap. Siegfried simbolizira onoga koji je spreman biti Odinov predstavnik na zemlji. Rukujući Odinovim mačem, Siegfried dokazuje da je stavio pod kontrolu svoje nagone i spreman je vladati.

Mitski *Kusanagi* za drevne je Japance predstavnik nadmoćnog nebeskog svjetla na zemlji. Postao je dio carskog obilježja i nazvan je *Hitsugi*, što znači *nasljedstvo svjetla*. Svjetleća vatra mača simbolizira aktivnu ljudsku volju i želju za pročišćenjem. Mačevi koji su nastali po uzoru na velikog *Kusanagija* mogli su biti u posjedu ratnika koji su prethodno prošli iskušenja hrabrosti, umjerenosti i pravednosti.

Osim mitskih mačeva postoji i jedan koji se spominje u svakodnevnom životu - *Damoklov mač*. Priču o tome maču prenosi nam Ciceron, a ona govori o mladiću Damoklu koji se ulagivao sirakuškom vladaru Dioniziju Mlađem i pretjerano hvalio njegovo bogatstvo i sreću. Dionizije mu stoga ponudi da na jedan dan bude vladar. Damoklo je to rado prihvatio i uživao je sve dok nije primijetio da iznad kraljevskog trona visi mač obješen o konjsku dlaku... Prepavši se zamolio je Dionizija da mu dopusti da ode jer mu je mač iznad glave zasjenio svu dvorsku raskoš kojom su ga okružili. Tada mu je prišao Dionizije i rekao da iznad glave sva-

kog vladara visi mač koji označava nesigurnost takvog položaja.

Priča o Damoklovom maču ima i svoje dublje, filozofsko značenje. Ona potiče na razmišljanje o varljivoj sudbini onih koji vladaju, ali i o nestalnosti svega na ovome svijetu.

Danas se bitke ne vode mačevima i kopljima, ali su viteški ideali ostali isti. I zato je i danas moguće živjeti viteškim životom – prema moralnim načelima, jer viteštvo je stanje duha...

Istinski se vitez uzda u svoje nutarnje snage jer bitke se ne dobivaju mačem, već prekaljenim junačkim srcem. Simboličke karakteristike mača samo su potencijal budne svijesti ratnika kojom najprije bdi je nad vlastitim slabostima i izoštrava nutarnje viđenje

da bi sigurno išao prema plemenitom cilju. Istinska su snaga pravog ratnika vrline srčanosti i hrabrosti, dobrote i pravednosti iz kojih prirodno proizlazi izvanjska snaga, spremnost i izdržljivost.

Davno su prošli dani mačeva, ali su ostale priče o herojima koji su znali živjeti i koji su znali umrijeti. Ostalo je sjećanje na duh jednog vremena kojemu je čast bila vrijednija od materijalne moći. ☞

Kad ljutnja naraste

Neki je trgovac dugovao novac samuraju. Budući da je nekoliko puta prekršio dogovoreni rok za vraćanje duga, samuraj je izvukao mač da ga ubije. Trgovac, pomirivši se sa sudbinom, gledajući samuraja u oči, samo se pokloni i mirno reče: "Možeš me slobodno ubiti, ali prije nego što to učiniš, potrebno je znati da *kad ljutnja naraste, mudar čovjek drži ruke prema dolje*."

Samuraju se taj trgovčev savjet učini iskrenim i poučnim te stoga vrati mač u korice, odlučivši da mu i ovaj put oprost. Dogovoriše se o novom roku, a potom se rastadoše odlazeći svaki na svoju stranu.

Samuraj je nekoliko dana putovao do svog sela. Kada je napokon stigao, bila je duboka noć. Ušavši u kuću, u mračnoj je sobi ugledao dvije ljudske prilike kako spavaju u krevetu. Odmah je prepoznao da je jedna od njih njegova žena, dok za drugu nije znao tko bi to mogao biti.

U sljedećem trenutku pomislio je da bi to mogao biti neki muškarac i odmah je potegao mač.

I taman kad je htio njime zasjeći, u njegovoj glavi odjeknuo je trgovčev savjet. Spustivši mač, prišao je i brzo strgnuo prekrivač. Iznenadio se kad je u drugoj osobi prepoznao svoju majku. Kasnije je saznao da je ona došla da bi snahi pravila društvo jer je u okolici bilo puno razbojnika. Da oni ne bi primijetili da samuraj nije kod kuće, ona je bila u kući sa snahom.

Shvativši da je upravo izbjegao tragediju zahvaljujući trgovčevim riječima, istog se trena okrenu i napusti kuću. Zaputio se natrag u mjesto iz kojeg je upravo došao. Nakon nekoliko dana pronašao je trgovca. Kad ga je spazio, trgovac je prvo pomislio da se samuraj predomislio o roku za vraćanje novca. Umjesto toga, samuraj je stao ispred njega, poklonio se i blagim, ali odlučnim glasom rekao: "Ti mi više ništa ne duguješ." Zatim se okrenuo i zaputio natrag u svoje selo. Iznenaden, trgovac je još dugo gledao za njim. 卐

Iz knjige: Nenad Simić, Samuraji, Odjeci ratničkog sna

Odabrao: Damir Krivdić

UMIJEĆE KOMUNIKACIJE

Marta Marić

Riječ *komunikacija* etimološki dolazi od latinske riječi *communicare* – učiniti općim, a znači priopćenje, učiniti nekoga sudionikom, dijeljenje. Kao i svako umijeće, i komunikacija traži naše cjelovito biće, naše misli, osjećaje, energiju i naše djelovanje.

Stručna literatura komunikaciju dijeli na verbalnu, neverbalnu i paraverbalnu. Procjenjujemo čovjeka pomoću izraza lica, dužine pogleda, pokreta ruku i tijela. U raznoj literaturi možemo pročitati da postoje pasivni, agresivni i pasivno-agresivni načini komunikacije. Sve ovo ukazuje na to da o umijeću komunikacije učimo pomoću izvanjskih oblika te njih nastojimo kontrolirati i usavršavati.

Složit ćemo se da ne možemo sa svim ljudima

komunicirati na isti način. Uspostaviti ljudski odnos s nekim znači uspostaviti dijalog koji će omogućiti takav odnos. No, umjesto da se uspostavi dijalog, danas se nerijetko izmjenjuju monolozi jer jedan sugovornik hita s odgovorom prije nego je drugi prestao govoriti. Za razliku od tog načina, u staroj Kini ili kod Indijanaca, na primjer, bilo je uobičajeno da se pričeka nekoliko trenutaka nakon što bi netko nešto rekao, a tek se zatim odgovaralo. Bilo je potrebno ispravno čuti i promisliti o onome što se izreklo da bi se moglo odgovoriti.

Govorna je riječ nastala sa sposobnošću pamćenja. Usvajala se kroz riječi koje su se slušale i koje su u sebi sadržavale ideje. U tom je procesu veliku važnost imala kreativna mašta. Možemo se zapitati zašto nam je toliko potrebno znati slušati ili je li zaista toliko bitno

čitanje. Onaj tko zna slušati, zna i ispravno govoriti, zato što osigurava sebi potrebno vrijeme da bi razumio ono što sluša. Ne treba se uživljavati u sve što čujemo, ali znati slušati drugog znači razvijati vladanje nad samim sobom i poštovanje drugih.

Danas se razgovori često svode na sve jednostavniji riječnik, izmišljeni izrazi ulaze u modu, iako ih je teško razumjeti ako ne pripadamo onima koji su ih stvorili i koji se njima koriste. Nažalost, i pisanje često samo ponavlja loš govor. Također, danas često težimo reduciranju riječi i upotrebi skraćenica. Audiovizualnom komunikacijom zamjenjujemo živi dijalog i koristimo se više tehničkom nego jezičnom komunikacijom. Ako je govor izraz našeg bića, onda je važna i vrijednost riječi.

Često nam je glavni problem izražavanje misli i osjećaja, možda zato što ih ne poznamo dovoljno dobro. Ako ne upravljamo našim osjećajima, najvjerojatnije nećemo biti sposobni razlikovati površne od trajnih. Nastat će emocionalni nered i donosit ćemo pogrešne zaključke zbog kojih možemo patiti, očajavati... O osjećajima je potrebno razmišljati, analizirati ih, izabrati ono što želimo i što nam je istinski vrijedno.

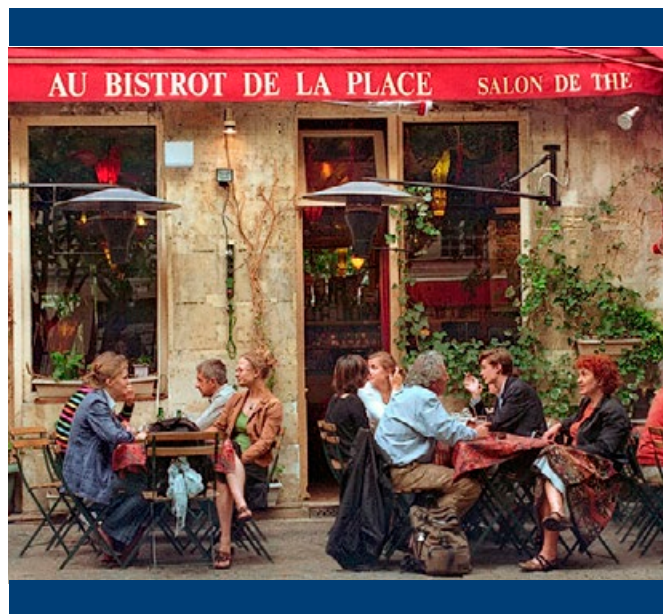
Red trebamo uspostaviti i u našim mislima. Potrebno je znati razmišljati da bi mogli osvijestiti, razjasniti i povezati naše ideje jer tek nakon toga možemo rasuđivati, analizirati i razumjeti. Ako naučimo misliti, to će nam pomoći da ne radimo stalne pogreške u izborima, da lakše uklanjamo sumnje i izbjegavamo patnje. Velika je pomoć u tom procesu pažnja kojom ćemo osvjetljavati misli u našem umu. Zašto? Zato da bi ih mogli ispravljati ako su loše ili ako su plod fantazije. Jer, ako u nama vlada zbrka, ako ne znamo što osjećamo, ako nam ideje nisu jasne, teško da ćemo znati govoriti.

Ne zaboravimo da mi odlučujemo o čemu ćemo misliti, kako ćemo se osjećati i kako ćemo živjeti, a

isto tako odlučujemo i o načinu komunikacije koja se temelji na dva pojma: znati slušati i znati govoriti. Razgovor treba biti poput muzike različitih instrumenata čiji se zvukovi isprepleću, ali ostavljaju prostor jedan drugome.

Danas se govori o eri komunikacije, ali u toj eri često teško istinski komuniciramo. Posljedica vlastitog nutarnjeg nereda u mislima i osjećajima je i nedostatak dubljih i sadržajnijih razgovora, kao i reduciranje odnosa među ljudima. K tome nas nerijetko razgovori iscrpljuju i ostavljaju osjećaj površnosti i izgubljenog vremena. Zašto? Možda zbog toga što nemamo što reći jer su nam ideje nejasne, jer imamo strah od misli i osjećaja drugih ljudi?

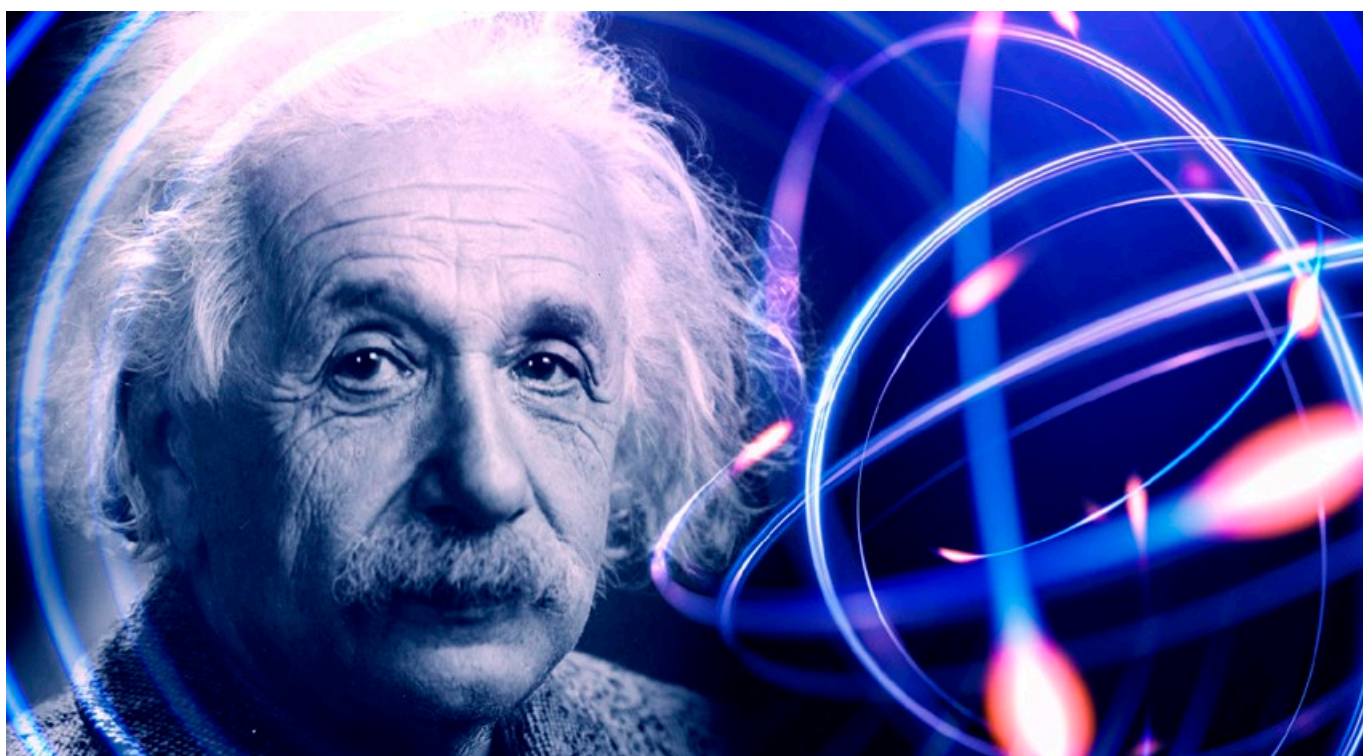
U razgovorima bismo trebali biti što jasniji i izravni u izražavanju onoga što mislimo i osjećamo. Da bismo to mogli, prvo trebamo uspostaviti jasnoću u sebi: jasnoću naših misli tako da znamo što želimo i kako to možemo ostvariti te jasnoću naših osjećaja koje ćemo čistiti od negativnih emocija i nagona koji zamućuju jasnoću u nama. Jasnoća emocija pomoći će nam u uspostavljanju nutarnje stabilnosti. Misaona i emocionalna jasnoća povećavat će i našu životnu jasnoću, a posljedica toga je i jasnoća koju izražavamo kretnjama, načinom izražavanja i djelovanjem.

Komunicirati znači graditi mostove i puteve kojima će se izražavati naše ideje i osjećaji. Komunikacija je davanje i primanje koje oplemenjuje čovjeka. Zato treba nadići egocentrizam, predrasude, strah, nerazumijevanje... Svi smo različiti, ali te nas različitosti mogu obogaćivati, umjesto da stvaraju barijere. Svaki dan može biti početak obnove našeg umijeća komunikacije. ♡

Albert Einstein

O RELIGIJI I BOGU

Albert Einstein, slavni fizičar, filozof i humanist, ne prestaje fascinirati i oduševljavati svojom originalnošću. Alice Calaprice, glavna urednica u *Princeton University Press*, u svojoj knjizi *The Ultimate Quotable Einstein* prikupila je citate drugih o Einsteinu, kao i citate koji se pripisuju njemu samom. Svaki je citat u toj inspirativnoj zbirci pažljivo dokumentiran. Knjiga je prevedena na dvadeset i pet jezika. Donosimo citate koji se odnose na njegove poglede o religiji i Bogu.

Ako našim ograničenim sredstvima pokušate prodrijeti u tajne prirode, spoznat ćete da se iza svih zamjetljivih povezanosti nalazi nešto suptilno, neopipljivo i neobjašnjivo. Duboko poštovanje prema toj snazi koja nadilazi mogućnosti naše spoznaje, jest moja religija. U tom smislu ja sam, zapravo, religiozan.

Moja se religioznost sastoji u poniznom divljenju

beskonačno uzvišenom duhu koji se otkriva u ono malo stvari koje možemo razumjeti o spoznatljivom svijetu. To duboko emocionalno uvjerenje u prisutnost više razumne snage koja se otkriva u nespoznatljivom svemiru, formira moju ideju Boga.

Vrlo je teško objasniti ovaj [kozmički religiozni] osjećaj nekome kome je potpuno stran... Religiozni

geniji svih doba isticali su se tom vrstom religioznog osjećaja koji ne poznaje dogmu ili Boga na sliku čovjeku, tako da ne može postojati crkva čija bi se doktrina temeljila na njemu... Smatram da je najvažnija uloga umjetnosti i znanosti probuditi ovaj osjećaj i održati ga živim u onima koji su za njega prijemčivi.

Najljepša stvar koju možemo iskusiti jest ono tajnovito. Ono je izvor istinske umjetnosti i znanosti. Onaj kome je ovaj osjećaj stran, koji više nije u stanju zastati i pitati se te osjetiti ushićeno strahopoštovanje, isto je kao da je mrtav: njegove su oči zatvorene. Taj uvid u tajnu života, makar i bio praćen osjećajem straha, također je dao poticaj religiji. Znati da ono nama nedokučivo zaista postoji, manifestirajući se kao najdublja mudrost i najveća ljepota, koje našim ograničenim sposobnostima možemo spoznati samo u njihovom najprimitivnijem obliku – to znanje, taj osjećaj nalaze se u srcu istinske religioznosti. U tom smislu, i samo u tom smislu, ja pripadam u redove duboko religioznih ljudi.

Znanstvenik je obuzet osjećajem univerzalne uzročnosti... Njegov religiozni osjećaj izražava se u obliku zanesene začuđenosti harmonijom prirodnih zakona koja otkriva toliko superiornu inteligenciju da je u usporedbi s njom sve sustavno mišljenje i djelovanje ljudskih bića u potpunosti nevažan odraz... Posve je neupitno [taj osjećaj] vrlo srodan onome što je obuzimalo religiozne genije svih doba.

Postoje fanatični ateisti čija je netolerancija jednaka onoj religioznih fanatika i izvire iz istog izvora... Oni su stvorenja koja ne mogu čuti muziku sfera.

Ne mislim da će filozofija i razum sami po sebi biti čovjekov vodič u doglednoj budućnosti. Ipak, ostat će

najljepše utočište, što su uvijek i bili izabranom manjini.

Ljudsko biće dio je cjeline koju nazivamo Svemir, dio ograničen u vremenu i prostoru. Ono ima iskustvo sebe, svojih misli i osjećaja kao nečeg odvojenog od drugih – što je na neki način optička varka njegove svijesti. Nastojanje da se oslobodimo te iluzije osnovna je težnja istinske religije. Ne održavati je, nego nastojati prevladati je, način je da se dohvati dostižna mjera nutarnjeg mira.

Nisam našao bolji izraz od religiozan za osjećaj vjere u racionalnu prirodu stvarnosti, u mjeri u kojoj je dostupna ljudskom razumu. Kad god ovog osjećaja nema, znanost degenerira u nenadahnut empirizam.

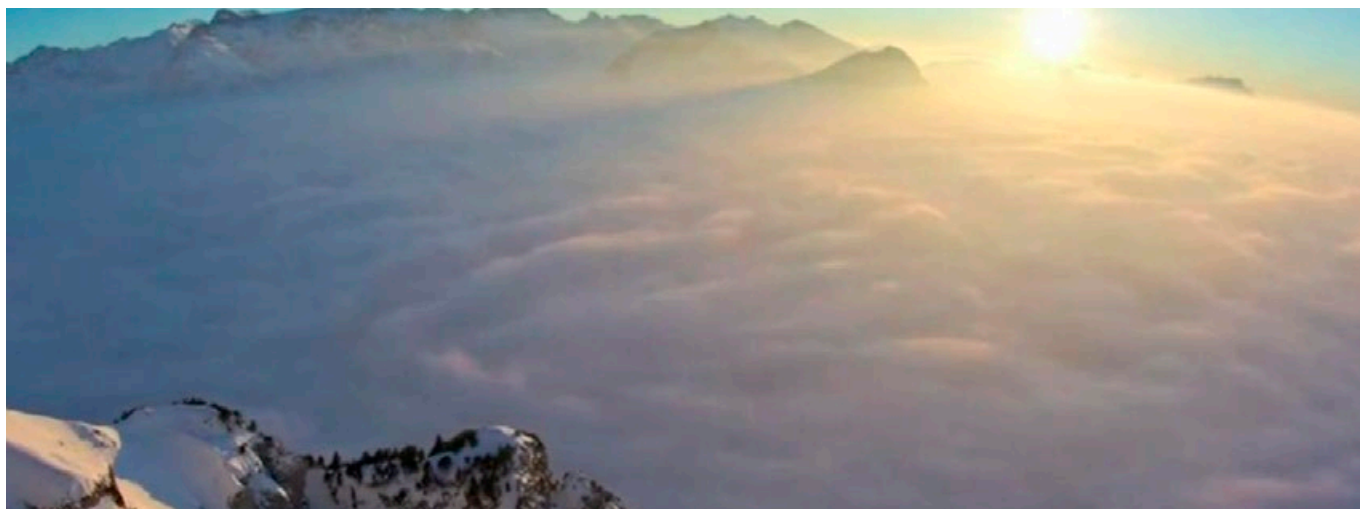
Osjećam se religioznim u mjeri u kojoj sam prožet sviješću o nedostatnosti ljudskog uma da dublje razumije harmoniju svemira koju nastojimo formulirati kao zakoni prirode.

Ne pokušavam zamisliti Boga. Dovoljno je osjećati strahopoštovanje prema strukturi svijeta, u mjeri u kojoj nam naša nedostatna čula dopuštaju da je cijesimo.

Najljepši je dar prirode što nam pruža zadovoljstvo ogledati se oko sebe i pokušati razumjeti to što vidimo... Prirodu doživljavam kao veličanstvenu strukturu koju možemo dokučiti samo vrlo nesavršeno, i to mora misaonu osobu ispuniti osjećajem poniznosti. To je istinski religiozan osjećaj koji nema nikakve veze s misticizmom. ☸

Alice Calaprice, The Ultimate Quotable Einstein, A Princeton University Press

S engleskog preveo: Robert Čokor

SURADNJA

novi oblik rada

Lucia Prade

U ovim vremenima u kojima se čini da svatko gleda samo svoje interese, pojavljuju se novi obrasci koji nas iznova potiču na promišljanje o našim odnosima s drugima. Jedno od obaveznih područja u kojem stvaramo odnose s drugima je radno okruženje. Na tom području, u svijetu poduzetništva, pojavljuje se nova paradigma - suradnja.

Zamislite poduzeće u kojem svaka zaposlena osoba radi ono čemu je najsklonija u životu i zbog čega radi dobro, s radošću, svi su zadovoljni pa u poduzeću "teku med i mlijeko". Čini se bajkovito, zar ne? Ali izgleda da se počinje pojavljivati oblik rada na tom tragu. Ustvari, za mnoge ljude to je već stvarnost koja se zove – suradnja.

U aktualnoj krizi u kojoj se nalazimo, mnogi ljudi mijenjaju radne sredine, bilo zbog pogoršanja radnih uvjeta ili zbog brojnih otkaza. Osobe s posebnim, specijaliziranim i stabilnim karijerama – drugi možda i ne toliko – smatraju se obaveznima tražiti alternativu, pronalaze nove ideje za zaradu i bavljenje poduzetništvom. Agencije za pomoć pri otvaranju tvrtki zbog velike su potražnje višestruko povećale ponudu obuke i savjetovanja uz podršku u provođenju novih projekata. Nema sumnje, mnogi su doživjeli da su njihovi naponi propali u neuspjelom pokušaju, zbog nedo-

statka iskustva ili naprosto shvativši da poduzetnička stvarnost nije ono što su zamišljali.

"Držati se zajedno" – izlaz iz krize

Iz korijena ove situacije počinje izbijati nova perspektiva u korporativnom svijetu. Koncept suradnje (*co-working*) rođen je u SAD-u početkom XXI. stoljeća i vrlo se brzo širi drugim dijelovima svijeta. Pokret okuplja ljude različitih stručnih sposobnosti, oživljavajući inovativne, stvaralačke i multidisciplinarne projekte sa sposobnošću prilagodbe i odgovorom na potražnju tržišta.

Nesumnjivo je da suradnja ne podrazumijeva samo dijeljenje prostora. Suradnja je način rada u kojem dijelimo znanje unoseći različita gledišta na projekt, što znači vidjeti ostale suradnike kao suputnike koji mogu imati potpuno drugačije viđenje od našeg, ali to ih ne priječi da postanu naši suradnici i partneri. Kao nezavisna i autonomna jedinka, svaki profesionalac

Suradnja je zajednički rad stručnih osoba različitih vještina koje imaju sposobnost prilagodbe radi poticanja inovativnih, kreativnih, multidisciplinarnih projekata i davanja primjerenog odgovora na zahtjeve tržišta, odnosno potrebe zajednice. Ako svatko od nas radi ono što najbolje zna, ono što je njegova prava priroda, možemo se skladno uklopiti u zajedništvo stvarajući sinergije, bivajući komplementarni i sretni u izvršavanju naših zadataka.

ima mogućnost izbora projekata u kojima će sudjelovati i surađivati, čime generira rast i stječe iskustva u skladu sa svojom voljom i potrebama.

Practiciranje suradnje također ima prednost u stvaranju ekosustava u kojima svaki sudionik zahtijeva svoj prostor, uči se samovrednovanju, osvještava svoja ograničenja i uspostavlja odnose koji mu omogućuju rad s emocionalnom zrelošću. To je vrlo različito od korporativnog okruženja u kojem je paternalistička hijerarhija sklona stvaranju klime u kojoj usvajamo infantilne i neodgovorne ili, kao drugu krajnost, represivne i diktatorske stavove.

Stoga filozofija suradnje razbija stare koncepte poduzetništva i kompetencije. Za Cesara Llorentea Lopeza, psihologa, profesora i autora knjige *Suradnja: dijeliti da bi rasli*, poduzetnik je osoba koja nakon prethodnog promišljanja zna kako može doprinijeti društvu jer prepoznaje svoju vrijednost i vještine, što je vrlo različito od starog koncepta u kojem poduzimati znači tražiti novčanu podršku, unajmiti prostor i riskirati, pozajmljujući novac dugo vremena i živjeti u neizvjesnosti. Prema objašnjenju danom u jednom intervjuu za list *Dnevnik* iz Mallorce, suradnja je *stav koji podrazumijeva da u drugima ne vidimo moguće natjecatelje, nego njihove dodatne vrijednosti i ono što zajednički možemo ostvariti*. Poduzetniku je izazov učiniti konkretnim ono što mu se sviđa u nekoj poslovnoj ideji. Budući da svatko od nas može doprinijeti nečim jedinstvenim, možda bismo trebali prestati gledati druge kao konkurente i početi u

njima vidjeti moguće suradnike te nastojati "držati se zajedno" da bismo zajedno rasli.

Platon: ideal suradnje

Prije 2400 godina Platon u svom djelu *Država* piše da u idealnoj državi svaka osoba treba raditi ono za što je rođena, ono što je u njezinoj prirodi. Tako se, na primjer, oni koji su sposobni kao trgovci, bave trgovinom; oni koji su sposobni kao liječnici, bave medicinom... Konačno, idealni vladar treba biti mudrac, onaj koji posjeduje cjelovito gledište da bi mogao vladati prema ispravnim kriterijima osiguravajući tako pravednost.

Takav koncept suradnje omogućava nam približiti se Platonovoj ideji, prema kojoj se svatko od nas, ako čini ono što mu je prirodno, može uklopiti u zajednicu, a tvoreći sinergiju i bivajući komplementaran sretno ispunjava svoju ulogu dajući svoj doprinos u procesu razvitka homogenog, snažnog i skladnog jedinstva.

Krizu u tom slučaju možemo smatrati prilikom koja nam nudi izlaz iz područja udobnosti, koja nas potiče na gledanje unutar sebe i traženje nutarnje povezanosti s onime što osjećamo i s onime što mislimo.

Trebali bismo nastojati uvidjeti koje su naše vrijednosti, istraživati ih i živjeti ih u svoj njihovoj punini. Tako možemo postati bolji, transformirajući se kroz promjenu koju želimo vidjeti u svijetu. 🏠

ODREĐUJU LI GENI NAŠU SUDBINU?

Sofija Stepanovska

Vjerojatno smo puno puta pomislili da je naša sudbina unaprijed određena našim genetskim naslijeđem. Međutim, je li to uistinu tako? U traženju odgovora može nam pomoći *epigenetika*, relativno mlado znanstveno područje genetike.

Njezino značenje u doslovnom prijevodu s grčkog jezika znači *ono što se nalazi iza ili izvan gena* kao osnovnih bioloških jedinica nasljeđivanja, smještenih u jezgri stanice. Svatko od nas dobiva od roditelja genetsko naslijeđe koje sadrži upute i informacije koje nas izgrađuju i čine onakvima kakvi jesmo. No, danas znamo da to ipak nisu nepromjenjive informacije koje bi naše stanice trebale slijediti čitav život.

Naziv *epigenetika* po prvi put spominje biolog Conrad Hal Waddington 1942. godine, međutim, zamisao da ljudska sudbina nije u potpunosti određena genetskim naslijeđem nije nova. Sve stare tradicije prenose znanje o složenoj čovjekovoj prirodi koju ne čini samo tjelesna, nego i energetska, emocionalna i mentalna razina i, štoviše, sve one zajedno utječu na aktiviranje genetskog naslijeđa. Zato je važno sagledavati ljudsko biće u cjelini.

Ono što se nalazi iza ili izvan gena označava reakcije u našem tijelu potaknute iz unutarnje ili vanjske okoline svakog pojedinca.

Unutarnju okolinu tijela čine tjelesni, energetski, emocionalni i mentalni aspekt čovjeka, a vanjsku, primjerice, hrana, tjelovježba, temperatura, nadmorska visina, elektromagnetska zračenja, virusi, bakterije, općenito okruženje u kojem boravimo, kao i sam način života.

Genetsko se naslijeđe aktivira, odnosno uključuje ili isključuje na "čitanje" tek kada dobije poticaj iz unutarnje ili vanjske okoline. Pomoću poticaja, kao što su intenzivni osjećaji ili misli, stvaramo signale koji preko receptora prodiru u stanicu do jezgre u kojoj stvaraju kemijske promjene u genima. Epigenetski signali ključni su prekidači koji odlučuju hoće li se geni aktivirati i biti "pročitani" ili će ostati "nepročitani". U slučaju našeg tijela, "čitanje" znači da će se na temelju gena kao obrasca izgraditi nove molekule bjelančevina.

Na primjer, kada porežemo prst, ozlijeđene stanice šalju epigenetski signal stanicama oko rane koje se zatim uključuju u proizvodnju odgovarajuće bjelančevine te dolazi do dijeljenja i stvaranja novih zdravih stanica kože. Ako smo previše zaokupljeni određenom emocijom, signali koje šaljemo stanici neće biti dovoljno jasni i stanice neće dobiti odgovarajući podražaj, a zacjeljivanje rane potrajat će duže jer je većina energije tijela zauzeta rješavanjem emocija.

Jedan od školskih primjera epigenetičkog djelovanja razvoj je genetskih bolesti jednojajčanih blizanaca. Ako prihvatimo ideju da su određene bolesti genetski uvjetovane, tada jednojajčani blizanci imaju iste gene i isti genetski izražaj. Međutim, kod njih se ista bolest ne očituje na isti način, a vrlo često genetska bolest može biti izražena samo kod jednog, a da pritom drugi blizanac nema isti zdravstveni problem.

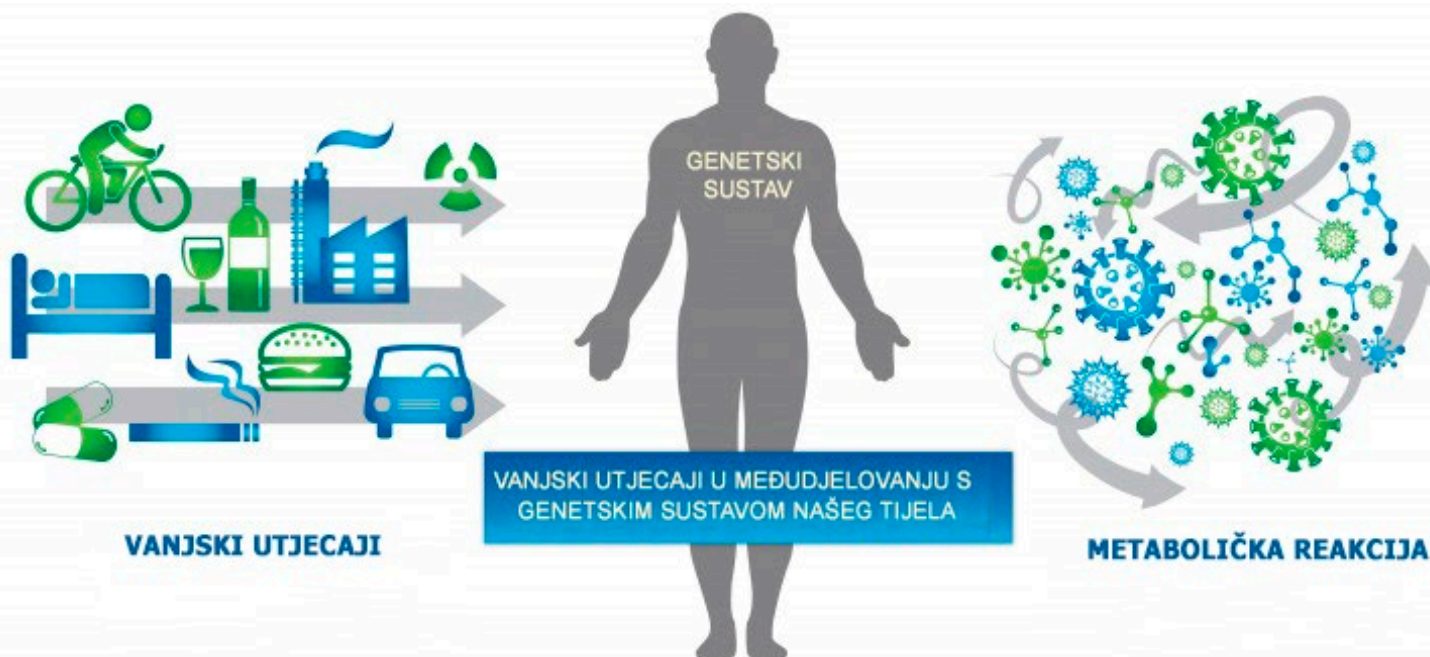
Sljedeći primjer vezan je uz suvremena znanstvena istraživanja koja ukazuju na utjecaj stresa na razvoj psihičkih te isto tako i tjelesnih bolesti i poremećaja. Takozvani pozitivan stres, kao prvobitni signal za opću ugroženost organizma, postaje opasan kada je prisutan danima, tjednima i mjesecima. Takav nagomilani stres, između ostalog, onemogućuje normalno i svjesno svakodnevno djelovanje te naposljetku uzrokuje i promjene u genima u obliku upalnih procesa. Brzi upalni procesi predstavljaju korisnu i kratkotrajnu prilagodbu organizma koja povećava aktivnost obrambenog sustava u borbi protiv bolesti. Međutim, konstantni upalni procesi uključuju i stvaranje upalnih bjelancevina koje se nastavljaju stvarati čak i onda kada ne postoji prava prijetnja organizmu. Takve kronične upale povezane su s povećanim rizikom od karcinoma, astme, artritisa, bolesti krvožilnog sustava i s raznim oblicima depresije. Iz dosadašnjih istraživanja potvrđeno je da tjelovježba poput *tai chi chuana*, yoge, vježbe disanja, kao i razni oblici emocionalnih i mentalnih terapija, osim što ublažuju i smanjuju stres, također smanjuju i aktivnost gena koji su povezani s upalnim procesima.

Promjene u genima koje čovjek stekne tijekom

života postaju određeni zapisi ili informacije koje se prenose s roditelja na potomstvo. Stoga geni koje mi "čitamo", osim što su važni za nas sada, isto tako će biti "čitani" i važni kod naših potomaka. Također, navike koje stvaramo prenosimo putem gena i na naše potomke.

Epigenetika nam stoga donosi važnu poruku, a to je da naš način života utječe ne samo na temeljno usmjerenje vlastite sudbine, nego i na ono što ćemo prenijeti svojim potomcima. Za razliku od evolucijske teorije prema kojoj preživljavaju fizički najjači i naj-sposobniji, epigenetika nas podsjeća na tradicionalne vrijednosti, a to je da za zdrav i kvalitetan život čovjek treba podjednako njegovati cjelokupno biće. Tako čovjek ostavlja najbolje naslijeđe kako onima s kojima dijeli ovaj životni trenutak, tako i onima koji dolaze iza nas. 𐄂

***Tajna sreće je
sloboda.
A tajna slobode je
hrabrost.***

Tukidid

